

(wanted) versions; verification and clarification of available data on the involvement of a particular person in a particular negative event (act, phenomenon, process); execution of the detention on the spot of a person who committed a grave or especially grave crime, directly in the commission of a criminal act (action or inaction); the preparation and implementation of investigative and secret investigative (search) actions; establishment of the reasons and conditions for the commission of a serious crime, etc.

Researchers determine that an operative experiment is a complex of operative-search and other actions consisting in the artificial creation of secretly controlled conditions in an environment that is as close as possible to the real one, including using objects of traps (-primans), in order to verification and evaluation of data on the possibility of committing a person in whose actions there are certain features of committing a crime, certain unlawful actions.

The authors came to the following conclusions: 1. The Law of Ukraine "On Operational and Investigative Activity" dated February 18, 1992, No. 2135-XII [9] did not regulate all problematic issues that arose in the activity of law enforcement agencies in combating crime through the conduct of an operational experiment, which restricts human rights. 2. One of the areas of improvement of the legal basis for conducting an operational experiment, in our opinion, is the adoption of the Draft Law with the amendments and additions proposed in this article.

Keywords: *secret investigation (search) action, operative experiment, operative-search activity, human rights, investigative (search) action.*

УДК 343.985 : 343.344

Коцюба С.А.

заступник військового прокурора
Західного регіону України

DOI: 10.31733/2078-3566-2018-5-259-262

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЕМ ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ

Розглянуто актуальні проблемні питання, пов'язані із забезпеченням основоположних прав і свобод людини під час проведення обшуку у кримінальних провадженнях про незаконне заволодіння військовослужбовцем вогнепальною зброєю.

Зосереджено увагу на тому, що на підготовчому етапі до проведення обшуку наявність об'єкта пошуку зумовлюється метою здійснення цієї слідчої (розшукової) дії, тому в окремих випадках об'єкти пошуку, з урахуванням таких обставин як проведення тактичної операції «Допущення обшуку з негативним результатом», можуть бути взагалі відсутніми.

Ключові слова: *військовослужбовець; вогнепальна зброя; обшук; об'єкт пошуку; підготовчий етап; слідча (розшукова) дія.*

Постановка проблеми. Реформування системи правоохоронних органів України потребує створення ефективно діючих підрозділів як в уже існуючих, так й у новостворюваних державних інституціях, що покликані максимально забезпечити процес нормального функціонування суспільства. У той же час не можна забувати про складне економічне становище країни, нестабільну ситуацію на Сході держави, зміну криміногенної обстановки у бік збільшення кількості окремих суспільно небезпечних діянь, зокрема військових злочинів. Серед них вагоме місце посідає незаконне заволодіння військовослужбовцем зброєю, адже вчинення цих діянь впливає на різні соціальні аспекти, а саме: знижується боєздатність відповідних підрозділів Збройних Сил України, підривається авторитет армії у суспільстві, порушується належна військова дисципліна. За дослідженнями Ю.М. Берези, методика розслідування цих злочинів також потребує покращення, на що вказують відповідні статистичні відомості. Так, за даними Генеральної прокуратури України, у 2013 р. вчинено 95 фактів досліджуваного кримінально караного діяння, за якими у 54 випадках було складено обвинувальні акти, 2014 р. – 288 (актів складено 62), 2015 р. – 191 (актів складено 68), 2016 р. – 177 (актів складено 38), 2017 р. – 248 (актів складено 38). Тобто кількість зазначених діянь протягом останніх років лише збільшується, а число доведених до суду справ – зменшується, адже із зареєстрованих правопорушень лише у 15–20 % випадків складаються обвинувальні акти.

Одним із окремих аспектів успішної протидії злочинам, пов'язаним із викраденням

вогнепальної зброї, є підвищення ефективності проведення слідчих (розшукових) дій, серед яких особливе місце займає обшук, котрий потребує ретельної підготовки, вірного визначення предметів пошуку, а також грамотного вибору тактичних прийомів. Остання обставина визначає актуальність і своєчасність дослідження обраної проблематики.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання, що торкаються окремих аспектів розглядуваної проблематики, досліджували у своїх працях багато вчених, серед яких: В.П. Бахін, Ю.М. Береза, А.В. Іщенко, В.П. Меживой, С.П. Мельниченко, Я.В. Новак, П.Ю. Кравчук, А.В. Кофанов, А.С. Новосад, О.М. Сніцар, К.О. Чаплинський, В.Ю. Шепітько, які акцентували увагу на проблемах кримінально-правового, кримінологічного, оперативно-розшукового, кримінально-процесуального та криміналістичного характеру протидії кримінальним проявам, що пов'язані із заволодінням вогнепальною зброєю. Однак окремого дослідження особливостей здійснення слідчих (розшукових) дій, зокрема обшуку, під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із заволодінням військовослужбовцем вогнепальною зброєю, на сучасному етапі становлення держави проведено не було. Особливого значення набуває забезпечення прав людини під час проведення примусового заходу, що певною мірою обмежує конституційні права людини й громадянина.

Метою даної статті є визначення проблемних питань забезпечення основних прав людини під час проведення обшуку, визначення групи об'єктів, що підлягають відшукуванню під час проведення обшуку у кримінальних провадженнях, розпочатих за фактами вчинення злочинів, пов'язаних із заволодінням військовослужбовцем вогнепальною зброєю.

Виклад основного матеріалу. Збирання доказової інформації є завданням працівників правоохоронних органів під час будь-якого кримінального провадження. Для цього проводиться ряд слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та процесуальних заходів. Серед них особливе місце посідає обшук. Адже його завдання є досить різновекторними: від вилучення предметів зі слідами злочину до виявлення живих осіб, які переховуються від слідства. В той же час зазначена процесуальна дія при правильному проведенні та ретельній підготовці надасть оптимальні результати. Адже вірно підібрані тактичні прийоми дозволять забезпечити ефективне проведення обшуку, а криміналістичне забезпечення його підготовчого етапу надасть найбільш сприятливі умови для цього. Крім того, від своєчасності та якості проведення обшуків у багатьох випадках залежить успіх розслідування кримінального правопорушення. Тому на дані аспекти і буде направлено наше дослідження.

На думку Ю.М. Берези, питання організаційного забезпечення проведення обшуку при розслідуванні незаконного заволодіння військовослужбовцем вогнепальною зброєю сьогодні має низку невирішених організаційно-тактичних проблем. Тому на практиці виникає потреба в науково обґрунтованих криміналістичних рекомендаціях щодо вказаної слідчої (розшукової) дії у розрізі розслідування конкретних кримінальних правопорушень.

Визначення об'єктів пошуку є одним із перших і головних питань, які вирішує слідчий на підготовчому етапі до проведення обшуку. Першочерговість, необхідність і важливість даної процедури підтверджують результати численних досліджень науковців у галузі криміналістики та суміжних правових наук. Так, Ю.М. Черноус, В.В. Пясковський та ін. вказують, що ефективність результатів обшуку в більшості випадків забезпечується ретельною підготовкою до нього. На підставі вивчення матеріалів кримінального провадження потрібно скласти план проведення обшуку, зазначивши в ньому елементи, серед яких перше місце займають об'єкти пошуку (тобто що потрібно шукати) [1, с. 343]. Зважаючи на це, серед першочергових підготовчих заходів до проведення обшуку повинен бути такий елемент як збирання орієнтуючої інформації про знаряддя (засоби) злочину та предмети, що здобуті злочинним шляхом і підлягають відшукуванню.

Більшість учених, зокрема, Д.М. Балашов, М.М. Балашов, С.В. Маліков, поділяють таку думку і до першочергових дій слідчого в ході підготовки до проведення обшуку відносять збирання та аналіз даних про об'єкти, що підлягають пошуку та мають значення для розслідування (їх найменування, кількість, розмір, вага, індивідуальні особливості), дані про місце їх ймовірного приховування тощо [2, с. 272].

Зазначений підхід набув широкого розповсюдження у науковій літературі, зокрема, під час проведення досліджень, що стосуються розслідування окремих видів злочинів. Автори неодноразово робили спробу визначити коло типових об'єктів, які підлягають відшукуванню під час обшуку. Прикладом можуть бути праці вчених, що стосуються

протидії злочинам, які вчинюються із використанням вогнепальної зброї.

Проте, не усі учені до організаційно-підготовчих заходів відносять такий елемент як визначення об'єкта пошуку. Так, на думку однієї групи вчених (М.В. Салтевський, П.Д. Біленчук), підготовка до обшуку повинна складатися з таких заходів: визначення мети і місця проведення обшуку; збирання інформації про місце проведення майбутнього обшуку; отримання інформації про особу, яка підлягає обшуку, членів її родини, способу життя; забезпечення конспіративності підготовки обшуку; правильний та обґрунтований підбір складу учасників обшуку; визначення тактики обшуку [3, с. 312; 4, с. 165]. Друга група вчених (О.М. Васильєв, О.О. Ексархопуло) до підготовчих заходів з проведення обшуку відносить: визначення об'єкта та мети обшуку; встановлення правових підстав обшуку; використання оперативно-розшукової інформації; визначення часу слідчої дії; підготовку науково-технічних засобів; складання плану обшуку [5, с. 44; 6, с. 515].

С.Ф. Денисюк зробив спробу визначити особливості використання обшуку в умовах боротьби з організованою злочинністю, показав доцільність використання пошукових тактичних операцій, серед яких і «Допущення обшуку з негативним результатом», яка полягає у тому, що реально існує кілька різних об'єктів обшуку. При здійсненні такої тактичної операції відповідно до тактичного задуму обирається один з об'єктів, де і провадиться слідча (розшукова) дія, а за іншими виконується оперативне спостереження. У процесі оперативного спостереження із застосуванням різних технічних засобів фіксації встановлюється динаміка місцеперебування злочинних формувань, ознаки переміщення товарів та інших предметів, зміна місця розташування тих чи інших об'єктів. Оперативне спостереження дає можливість виявити більш широкий спектр місць приховування, після чого здійснюються результативні обшуки. Схематично тактична операція «Допущення обшуку з негативним результатом» може бути подана таким чином: безрезультатний обшук – оперативне спостереження – результативні обшуки [7, с. 129].

Враховуючи специфіку проведення такої тактичної операції, безумовно, можна стверджувати про винятковість її застосування під час розслідування злочинів, вчинених із використанням вогнепальної зброї та вибухових пристроїв. Однак, на нашу думку, це є підставою для обґрунтування і наукового визначення окремих підготовчих заходів, з урахуванням специфіки проведення такого виду обшуку, де головним елементом повинно бути визначення мети обшуку. У зв'язку із зазначеним, ми вважаємо, що обшук може взагалі не мати пошукового характеру (пошук об'єктів), а тільки виключно тактичний аспект.

Висновок. Об'єкт пошуку під час проведення обшуку, який проводиться у складі тактичної операції «Допущення обшуку з негативним результатом», на підготовчому етапі до його проведення може бути невизначеним. Проте, з метою відвернення здогадок підозрюваних про застосування такого тактичного прийому, на нашу думку, доцільно під час обшуку тимчасово вилучити предмети або речі, що можуть мати схожі ознаки з дійсними об'єктами пошуку. У разі підготовки до проведення обшуку, який має на меті пошуковий характер, одним із перших організаційно-підготовчих заходів є визначення об'єктів пошуку.

Обшук є досить складною процесуальною дією, вимагає високої кваліфікації співробітників, що беруть у ньому участь. Йому притаманна багатоманітність об'єктів, що підлягають дослідженню. Зважаючи на це, ефективне проведення цієї слідчої (розшукової) дії багато у чому залежить від правильного та ефективного володіння й оперування слідчими тактичними прийомами (комбінаціями) і застосування їх у правоохоронній практиці, забезпечуючи при цьому основні процесуальні права та гарантії підозрюваних осіб.

Бібліографічні посилання

1. Криміналістика: підручник / В.В. Пясковський, Ю.М. Черноус, А.В. Іващенко, О.О. Алексєєв та ін. Київ: Центр учбової літ., 2015. 544 с.
2. Криміналістика: учебник / Д.Н. Балашов, Н.М. Балашов, С.В. Маликов. Москва: ИНФРА-М, 2005. 503 с.
3. Біленчук П.Д. Криміналістика: підручник / за ред. П.Д. Біленчука. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Атіка, 2001. 544 с.
4. Салтевський М.В. Криміналістика: підручник. У 2-х ч. Харків: Консум, 2001. Ч. 2. 528 с.
5. Васильєв А.Н. Тактика отдельных следственных действий. Москва: Юрид. лит., 1981. 112 с.
6. Криміналістика: учебник / под ред. Т.А. Седовой, А.А. Ексархопуло. СПб.: Лань, 2001. 928 с.
7. Денисюк С.Ф. Обыск в системе следственных действий (тактико-криминалистические проблемы): науч.-практ. пособие. Харьков: Консум, 1999. 160 с.

Надійшла до редакції 23.11.2018

SUMMARY

Kotsyuba S.A. Ensuring human rights during search in the investigation of misappropriation of firearms committed by servicemen. The scientific article deals with peculiarities of the investigation of the illegal taking vehicles, committed by organized groups.

The analysis of the legal framework and also taking into account the views of scientists, the article highlights the organizational and tactical features of the investigative inspection in the investigation of illegal taking vehicles, committed by organized criminal groups. Special attention was paid to the types of objects of investigation examination, which in turn defines tactical features of the meeting. The author emphasizes that to define the characteristics of an organized group (for example, prior sorgentone in a common Association to make taking vehicles; duration of criminal activity; an agreement and a willingness to commit crimes of each participant of the organized group and receiving material benefits from such activities; the members of an organized group) are important types of inspections: the inspection of the scene, where illegally seized the vehicle; inspect vehicles detected during the investigation or investigation; close inspection of the object, which illegally took control identified during the pre-trial investigation; close inspection of component parts and mechanisms, which illegally seized; inspection of storage areas («sludge», parking (garage or garage cooperatives, casting warehouses, sheds, private farms and other property, and the like) criminals of the vehicle, which illegally seized; inspection of cargo (goods, belongings, valuables, documents), which became the direct subject of abuse of perpetrators; the examination of the place of sale of the vehicle, which is illegally seized, or parts of it (market, forest, offices, workshop; inspection of computer hardware (with which access to the Internet, with the purpose of selling motor vehicles or their parts and aggregates or used during the preparation or Commission of crime); inspection of the technical means by which it has been penetration into the vehicle; inspection of documents used by criminals for the purpose of preparation, commit and conceal crimes, as well as the realization (sale) of the vehicle (registration certificate, power of attorney, bill of sale) and so on.

Keywords: pre-trial investigation, illegal possession of a vehicle, inspection, organized group, investigator, tactics.

УДК 351.741:778

Ramos G.
sergeant of police (Spain)

Kononets V., PhD
(The Dnipropetrovsk State
University of Internal Affairs)

DOI: 10.31733/2078-3566-2018-5-262-266

USE OF VIDEO AND PHOTO FIXATION AS EVIDENCE
IN COURT PROCEEDINGS: COMPARATIVE
ANALYSIS OF UKRAINE AND SPAIN

Рамос Г., Кононець В.П. Застосування відео- та фотофіксації як доказу в судовому провадженні: порівняльний аналіз України та Іспанії. У статті розглядається правове регулювання правових підстав застосування працівниками поліції технічних засобів фото- та відеозйомки на підставі Закону України "Про Національну поліцію". Узагальнено матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень щодо винесення судами рішень з питань використання технічних засобів. Розглянуто законність застосування технічних засобів та надання відеодокументів як доказів у судовому процесі України та Іспанії. Проаналізовано питання використання відеозапису, що має забезпечити найбільш точну та повну фіксацію фактів, що мають доказову силу.

Авторами вивчено та обговорено питання, пов'язані з використанням поліцією технічного обладнання, зокрема у процесі встановлення фотографій та відеозаписів за фактами правопорушень, що відіграє важливу роль у пошуку злочинців та правопорушників, допомагає збирати докази, вивчати документи та інші суттєві докази.

Використання відеозапису забезпечує найбільш точний та повний запис фактів, що мають доказову силу. Відеозйомка не замінює фотографію, але доповнює її, дозволяє записувати об'єкти не тільки в статистиці, але й у динаміці. Саме тому законодавство Іспанії щодо фото- та відеофіксації в діяльності поліції є одним із безперечних доказів при розгляді матеріалів правопорушення у суді.

У статті розглянуто порівняльні характеристики застосування працівниками поліції технічних засобів фіксації за факти злочинів, кваліфікованих відповідно до іспанського законодавства, оскільки в іспанському законодавстві існує лише Кримінальний кодекс для всіх видів правопору-